

Sygn. akt *I ACa 273/21*

I ACz 99/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 stycznia 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny i Własności Intelektualnej

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Mikołaj Tomaszewski

Protokolant: st.sekr.sąd. Katarzyna Kaczmarek

po rozpoznaniu w dniu 25 stycznia 2023 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **M. R.**

przeciwko **Skarbowi Państwa- Prezesowi Sądu Rejonowego w S., Prezesowi Sądu Okręgowego w S. i Prezesowi Sądu Apelacyjnego w S.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda oraz zażalenia pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 26 listopada 2020 r. sygn. akt XVIII C 805/20

I. **oddala apelację;**

II. **oddala zażalenie;**

III. **nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego;**

IV. **przyznaje od Skarbu Państwa – Sąd Okręgowy w P. na rzecz radcy**

prawnego P. J. 6.642 złote tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu odwoławczym.

Mikołaj Tomaszewski

Niniejsze pismo nie wymaga podpisu na podstawie § 100a ust. 1-3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych jako właściwie zatwierdzone w sądowym systemie teleinformatycznym.

starszy sekretarz sądowy

Joanna Forycka

I ACa 273/21

UZASADNIENIE

Po ostatecznym sprecyzowaniu żądania powód M. R. domagał się zasądzenia tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia kwot po 83.333 zł tytułem każdego z tych żądań od każdej z jednostek organizacyjnych pozwanego Skarbu Państwa – SR S. – Centrum w S., Skarbu Państwa – SO w S. oraz Skarbu Państwa – SA w S..

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej wg norm przepisanych. Wyrokiem z dnia 26 listopada 2020r. Sąd Okręgowy w P. oddalił powództwo(pkt 1), nie obciążył powoda kosztami zastępstwa procesowego należnymi Prokuraturii Generalnej(2) i zasądził od Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w P. na rzecz radcy prawnego P. J. wynagrodzenie w wysokości 7.200zł podwyższone o kwotę podatku od towarów i usług obowiązującą dla tego rodzaju czynności na podstawie przepisów o podatku od towarów i usług(3). W motywach rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy wskazał, że Przeciwno powodowi M. R. pozwem z 10 lipca 2009 r. wniesionym do Sądu Rejonowego S. – Centrum w S. wszczęte zostało postępowanie w sprawie z powództwa M. P. o wydanie lokalu mieszkalnego nr (...) przy ul. (...). W procesie tym po stronie pozwanej występowała także matka powoda T. R.. Sprawa prowadzona była pod sygn. akt I C 2241/09.Pisma kierowane przez Sąd do powoda wraz z wymaganymi pouczeniami dla stron odbierała T. R.. Powód udzielił T. R. pełnomocnictwa do reprezentowania go w toku tego postępowania. Powód nie stawiał się na wyznaczone terminy rozpraw pomimo skutecznego wezwania lub reprezentowany był na terminie rozprawy przez matkę. Pismem z 26 lutego 2010 r. powód – jako pozwany w sprawie – został wezwany do osobistego stawiennictwa na rozprawie. Na terminie jednak powód nie stawiał się, usprawiedliwiając swoją nieobecność zwolnieniem lekarskim lekarza sądowego. Pomimo prawidłowych wezwań powód nie stawiał się także na kolejnych wyznaczanych terminach rozpraw. Wyrokiem Sądu Rejonowego S. – Centrum w S. I Wydział Cywilny z 17 maja 2010 r. w sprawie o sygn. akt I C 2241/09 m.in. wobec powoda M. R. nakazano opróżnienie lokalu mieszkalnego położonego w S. przy ulicy (...) i wydanie go powodowi M. P. w stanie wolnym od osób i rzeczy (pkt I).Powyższy wyrok został zaskarżony przez stronę pozwaną, która wniosła m.in. o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. W związku z apelacją strony pozwanej, w związku ze stwierdzeniem nieważności postępowania na rozprawie 17 maja 2010 r., powyższy wyrok został uchylony wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z 26 listopada 2010 r., zniesiono postępowanie przeprowadzone na rozprawie 17 maja 2010r. a sprawa została przekazana do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji. Sprawę ponownie zarejestrowano przed Sądem I instancji pod sygn. akt I C 58/11. W postępowaniu tym powód do terminu pierwszej rozprawy, tj. 7 kwietnia 2011r. reprezentowany był przez profesjonalnego pełnomocnika. Na tym terminie pomimo prawidłowego wezwania powód nie stawiał się, nieobecność usprawiedliwiając zaświadczeniem lekarskim. Podobnie swoją nieobecność usprawiedliwił na rozprawie 19 maja, 14 lipca i 7 września 2011 r. Wyrokiem Sądu Rejonowego S. – Centrum w S. I Wydział Cywilny z 7 września 2011 r. w sprawie o sygn. akt I C 58/11 m.in. wobec powoda M. R. nakazano opróżnienie lokalu mieszkalnego położonego w S. przy ulicy (...) i wydanie go powodowi M. P. w stanie wolnym od osób i rzeczy (pkt I). W toku postępowania prowadzonego przed Sądem II instancji na skutek wniesionej przez stronę pozwaną apelacji, powód wniósł o ustanowienie dla niego pełnomocnika z urzędu. Postępowanie prowadzone było pod sygn. akt II Ca 321/12. Postanowieniem z 15 czerwca 2012 r. powodowi i T. R. jako pozwanym został przyznany adwokat z urzędu. Wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z 26 października 2012 r., sygn. akt II Ca 321/12 ww. wyrok SR S. – Centrum w S. z 7 września 2011 r. został uchylony wobec stwierdzenia nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 5 k.p.c. i sprawa została przekazana do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.Sprawa została ponownie zarejestrowana przed Sądem I instancji pod sygn. akt I C 256/13. Pomimo prawidłowego wezwania do osobistego stawiennictwa i reprezentowania powoda – jako pozwanego - przez profesjonalnego pełnomocnika, powód nie stawiał się na rozprawę 14 czerwca 2013 r. Wyrokiem Sądu Rejonowego S. – Centrum w S. I Wydział Cywilny z 17 czerwca 2013 r. w sprawie o sygn. akt I C 256/13 m.in. wobec powoda M. R. i matki powoda T. R. nakazano opróżnienie lokalu mieszkalnego położonego w S. przy ulicy (...) i wydanie go powodowi M. P. w stanie wolnym od osób i rzeczy (pkt I), ustalono, że powodowi i jego matce nie przysługuje uprawnienie do otrzymania lokalu mieszkalnego (pkt III) oraz obciążono powoda i jego matkę kosztami procesu (pkt IV i VI).W toku postępowania przed Sądem II instancji

na skutek apelacji pozwanych, na rozprawie 10 lipca 2014 r. zeznania złożyła pozwana w tej sprawie T. R.. Pismem z 18 września 2014 r. powód i T. R. wystąpili do Sądu Okręgowego w S. o stwierdzenie nieważności postępowania w sprawie o sygn. akt I C 256/2013. Braki formalne pisma w tym przedmiocie nie zostały jednak uzupełnione. Na rozprawie 22 maja 2015 r. T. R. wystąpiła o zmianę pełnomocnika z urzędu. Postanowieniem z 20 lipca 2015 r. SO w S. zwolnił dotychczasowego pełnomocnika pozwanych z urzędu, zwracając się do Okręgowej Rady Adwokackiej o wyznaczenie dla pozwanych – w tym powoda – nowego pełnomocnika. Wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z 7 października 2015 r. sygn. akt II Ca 1223/13 apelacja od powyższego orzeczenia została oddalona (pkt I), powód wraz z matką obciążony został kosztami postępowania apelacyjnego (pkt II). W każdym z ww. postępowań, tj. w sprawie o sygn. akt I C 256/2013 i w sprawie o sygn. akt II Ca 1223/13 powód wraz z T. R. reprezentowani byli przez profesjonalnych pełnomocników ustanowionych z urzędu. Pismem z 7 października 2015 r. powód i jego matka poinformowani zostali przez pełnomocnika o rozstrzygnięciu Sądu II instancji wraz z informacją, że w przypadku chęci złożenia nadzwyczajnego środka odwoławczego niezbędne będzie ponowne złożenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi kasacyjnej. Kolejno pismem z 2 listopada 2015 r. pełnomocnik reprezentujący powoda i T. R. poinformował swoich mandantów o doręczeniu do jego kancelarii odpisu wyroku Sądu II instancji z 7 października 2015 r. sygn. akt II Ca 1223/13, informując jednocześnie, że jego obowiązek reprezentowania ich w przedmiotowym postępowaniu ustał. Pełnomocnik ponownie wskazał też, na konieczność ponownego ustanowienia pełnomocnika w przypadku chęci złożenia skargi kasacyjnej. Wraz z tym pismem przesłany został powodowi i jego matce odpis wyroku Sądu II instancji wraz z uzasadnieniem. Pismem z 28 grudnia 2015 r. matka powoda wystąpiła do SO w S. m.in. z wnioskiem o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Wniosek ten postanowieniem z 26 lutego 2016 r. został oddalony. Doręczając powodowi i jego matce odpis tego rozstrzygnięcia SO poinformował jednocześnie każdego z nich, że od wyroku Sądu z 7 października 2015 r. skarga kasacyjna nie przysługuje. Postanowieniem z 20 kwietnia 2016 r. SO w S. kolejno zwolnił z obowiązku zastępowania pozwanych w postępowaniu pełnomocnika ustanowionego z urzędu adwokat A. C.. O tym orzeczeniu Sąd poinformował każdego z pozwanych. Na podstawie prawomocnych ww. orzeczeń wobec powoda i jego matki T. R. zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Szczecin – Centrum w Szczecinie A. O. pod sygn. Km 2952/15. T. R. wraz z powodem wystąpili także ze skargą o wznowienie postępowania w każdej ze spraw, tj. o sygn. akt I C 256/2013 i II Ca 1223/13. Pismem z 14 lipca 2017 r. T. R. wystąpiła m.in. z wnioskiem o ustanowienie dla siebie i powoda – pozwanego w przedmiotowej sprawie – dwóch pełnomocników specjalizujących się w prawie europejskim. Wniosek ten został odrzucony postanowieniem Sądu z 7 marca 2018 r. Postanowieniem z 27 lipca 2017 r., zmienionym kolejno postanowieniem z 28 września 2017 r., postępowanie egzekucyjne prowadzone z wniosku wierzyciela M. P. na podstawie wyroków SR Szczecin – Centrum w S. z 17 czerwca 2013 r. sygn. akt I C 256/13 i SO w Szczecinie z 7 października 2015 r. sygn. akt II Ca 1223/13 zostało umorzone - w zakresie należności tego wierzyciela - wobec stwierdzenia bezskuteczności egzekucji Pismem z 20 listopada 2018 r. T. R. wystąpiła z ponownym wnioskiem o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Wniosek ten ponownie został odrzucony postanowieniem Sądu z 29 marca 2019 r. Także kolejny wniosek T. R. w tym przedmiocie został odrzucony. Powód M. R. orzeczeniem (...) ds. Orzekania o Niepełnosprawności w S. z 19 września 2007 r. został zaliczony do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności z przyczyn oznaczonych symbolem 11-I, tj. inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego. W orzeczeniu tym wskazano, że niepełnosprawność powoda istnieje od 20 maja 2005 r., a powstała ona przed 18 rokiem życia powoda. Według zaświadczenia lekarskiego z 1 lutego 2017 r. powód choruje na cukrzycę, stwierdzono u niego uszkodzenie trzustki. Według stanu z tego dnia wymagał on w trybie pilnym leczenia schorzenia z powodu licznych powikłań zdrowotnych i wystąpienia śpiączki cukrzycowej. Choroba oceniana była jako zagrażająca życiu powoda. Wskazano też w przebiegu na zaniechania leczenia. Aktualnie powód mieszka w dwupokojowym mieszkaniu socjalnym, bezpośredni kontakt z nim na skutek postawy matki T. R. jest utrudniony.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał, iż żądanie pozwu nie zasługuje na uwzględnienie.

W sprawie powód M. R. po ostatecznym sprecyzowaniu roszczenia domagał się zasądzenia od strony pozwanej Skarbu Państwa – SR Szczecin – Centrum w S., Skarbu Państwa – SO w S. oraz Skarbu Państwa – SA w S. tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia kwot po 83.333 zł w ramach każdego z tych żądań odrębnie i od każdego z

pozwanym z osobna. Uzasadniając tak sformułowane roszczenia powód argumentował, że jego krzywda na skutek działań ww. jednostek organizacyjnych pozwanego wynikała z braku stosownych pouczeń procesowych, odmowy ustanowienia pełnomocnika z urzędu zajmującego się prawem europejskim pomimo spełnienia wszystkich warunków jego ustanowienia, co skutkowało miało koniecznością reprezentowania powoda przez pozbawioną kwalifikacji matkę. Szkoda powoda natomiast miała wynikać z działań ww. jednostek organizacyjnych wobec konieczności zapewnienia powodowi dodatkowej opieki oraz wzrost kosztów utrzymania związany z pogorszeniem się stanu zdrowia, w tym zaostrzenia niewyrównanej cukrzycy typu I, konieczności pokrycia kosztów dojazdów do lekarza oraz wykupienia lekarstw i konieczności przeprowadzki i urządzenia nowego centrum życiowego powoda.

Strona pozwana z kolei kwestionując wysunięte roszczenie wskazywała, że powód nie wykazał jego zasadności, tak co do samej zasady, jak i jego wysokości.

Analiza stanowiska strony powodowej, w kontekście powoływanych okoliczności stanu faktycznego, w oparciu o które powód wystąpił z roszczeniem w sprawie, prowadzi do wniosku, że jego podstawę prawną stanowi art. 415 w zw. z art. 417 § 1 Kodeksu cywilnego. Jak stanowi art. 415 k.c. kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia. Natomiast zgodnie z art. 417 § 1 k.c. za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa.

Powyższe wynika ze stanowiska ustanowionego w sprawie pełnomocnika z urzędu powoda, który wskazywał na zaniechanie strony pozwanej polegające na braku należytego udziału powoda – jako pozwanego w sprawach o sygn. akt I C 2241/09, II Ca 1190/10, I C 58/11, II Ca 321/12, I C 256/13 i II Ca 1223/13 prowadzonych odpowiednio przed Sądem Rejonowym S. – Centrum w S. oraz Sądem Okręgowym w S.. Z kolei brzmienie powołanego wyżej art. 417 § 1 k.c. jednoznacznie wskazuje na przesłankę niezgodności z prawem działania lub zaniechania przy wykonywaniu władzy publicznej. Obowiązek wykazania tej przesłanki – w świetle art. 6 k.c. – spoczywał na powodzie.

Wyjaśnić należy, że możliwość przypisania odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbowi Państwa za zaniechanie istnieje tylko w sytuacji niepodjęcia działania, do którego był on zobowiązany na podstawie przepisu prawa, przewidującego na czym konkretnie powinno polegać zachowanie Skarbu Państwa, aby do szkody nie doszło. Z kolei przyjęcie odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa za zaniechanie jest wyjątkowo możliwe także w wypadku naruszenia powinności niezindywidualizowanej obowiązkiem działania, nałożonym przepisem prawa materialnego publicznego (por. wyrok SN z 8 maja 2014 r., V CSK 349/13, LEX nr 1482481). Przy tym, bezprawność działań organów władzy publicznej nie jest wystarczająca do stwierdzenia zasadności powództwa o odszkodowanie. Konieczne jest bowiem również wystąpienie szkody oraz związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem sprawczym a szkodą (wyrok SN z 24 kwietnia 2014 r., II CSK 173/13, LEX nr 1544580).

Tym samym, w sprawie na powodzie spoczywał ciężar wykazania wszystkich trzech przesłanek: tj. bezprawności działania/zaniechania, szkody (krzywdy) oraz związku przyczynowego.

W ocenie Sądu przeprowadzone postępowanie dowodowe nie wykazało, by ww. sprawie zostały spełnione przesłanki odpowiedzialności strony pozwanej.

Co do zarzucanej przez powoda bezprawności działania, wskazać należy, że w tym zakresie argumentacja pełnomocnika powoda odnosiła się przede wszystkim do nieustanowienia dla powoda w odpowiednim czasie profesjonalnego pełnomocnika z urzędu, w tych sprawach, w których powód występował jako pozwany. Jakkolwiek analiza akt wszystkich postępowań wskazuje, że w pierwszej z tych spraw, tj. o sygn. akt I C 2241/09 i kolejno II Ca 1190/10, powód reprezentowany był przez matkę T. R., to jednak powód nie wykazał, by istniała obiektywna, oparta na obowiązujących przepisach prawa, uzasadniona potrzeba zastępowania powoda – jako pozwanego – przez profesjonalnego pełnomocnika, celem ochrony jego praw w toku postępowania. Co znaczące w tym postępowaniu, strona pozwana nie wystąpiła z wnioskiem o ustanowienie dla niej pełnomocnika z urzędu do czego w świetle art. 117 § 2 k.p.c. była uprawniona. Aktywnie natomiast działała matka powoda, doprowadzając w istocie do wzruszenia wyroku Sądu I instancji. Podkreślić przy tym należy, że ustawodawca – w przepisach k.p.c. - ograniczył się do pouczeń

niezbędnych, a więc takich, które zapewniają stronie wiedzę pozwalającą na podjęcie czynności procesowych w celu ochrony jej praw procesowych. Podobnym zakresem zostały objęte pouczenia, których zgodnie z art. 212 k.p.c. może udzielać w toku rozprawy przewodniczący składu sądownego. Wskazuje się przy tym, że jest to uprawnienie sądu, a nie obowiązek, z którego sąd może skorzystać, jeśli powstanie uzasadniona potrzeba i jeżeli jest to niezbędne np. strona jest nieporadna, a sprawa ma skomplikowany charakter. (por. wyrok SA w Łodzi z 21 stycznia 2013 r., I ACa 1061/12, LEX nr 1289491).

Kolejno w ramach ponownego rozpoznawania sprawy w toku postępowań o sygn. akt I C 58/11, II Ca 321/12, powód do pierwszej rozprawy przed Sądem I instancji był reprezentowany przez fachowego pełnomocnika. Pełnomocnik z urzędu został dla strony pozwanej ustanowiony także na etapie postępowania apelacyjnego pod sygn. akt II Ca 321/12.

Także w ramach drugiego, ponownego rozpoznania sprawy, w ramach postępowań o sygn. akt I C 256/13 i II Ca 1223/13 pozwani – w tym również powód – reprezentowani byli przez fachowych pełnomocników. Równolegle, z aktywności, jako pełnomocnik powoda, nie rezygnowała jego matka, formułując kolejne pisma i wnioski procesowe.

Powód nie wykazał też, by na etapie któregośkolwiek z ww. postępowań miały miejsce uchybienia w udzielaniu powodowi wymaganych przepisami prawa pouczeń, gwarantujących ochronę jego praw w toku procesu. Poza sporem pozostawała też okoliczność, że wszelkie wezwania, czy pisma sądowe, kierowane przez Sądy skutecznie były doręczane powodowi.

Co znaczące, w sprawie nie zostało wykazane, że sam powód – w ramach ww. postępowań – był nieporadny w stopniu uniemożliwiającym mu samodzielną obronę swych praw. Faktu tego z pewnością nie potwierdzają przedłożone do akt sprawy orzeczenie o stopniu niepełnosprawności powoda, czy zaświadczenie lekarskie. Wynika z nich bowiem, iż co prawda powód został zakwalifikowany do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, przy czym niepełnosprawność ta nie dotyczyła sfer wyłączających, czy ograniczających zdolność rozeznania w jego sytuacji, w tym procesowej. Nie była bowiem wynikiem schorzeń o podłożu psychicznym, czy neurologicznym, a endokrynologicznym oraz wywołanym zaawansowaną cukrzycą.

Zaznaczenia również wymaga, że podstawą uchylenia kolejnych wyroków Sądu I instancji, nie była okoliczność nieprawidłowej reprezentacji strony pozwanej, a jej nieobecność na ostatniej rozprawie, bezpośrednio poprzedzającej wydanie wyroku kończącego postępowanie w danej instancji.

Z tych przyczyn w sprawie nie zostało wykazane działanie strony pozwanej niezgodne z przepisami prawa, prowadzące do braku należytego udziału powoda w ww. postępowaniach.

W sprawie nie została też wykazana przesłanka w postaci krzywdy, jak też szkody jaką odnieść miał powód na skutek kwestionowanych przez niego zaniechań/działań strony pozwanej. Powód bowiem, w zakresie żądania rekompensaty szkody niemajątkowej, nie przedstawił jakichkolwiek dowodów potwierdzających jego stanowisko o pogarszającym się stanie zdrowia powoda, czy długotrwałym pozostawianiem w stresie. Podobnie nie zaprezentowano dowodów potwierdzających szkodę majątkową, a mającą wynikać z konieczności zapewnienia powodowi dodatkowej opieki, wzrostu kosztów utrzymania w związku z pogorszeniem stanu zdrowia, kosztów wizyt lekarskich, czy zakupu leków oraz kosztów przeprowadzki i urzędzenia nowego centrum życiowego powoda. Co do powyższych okoliczności, powód – reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika – poprzestał na głoślośnych twierdzeniach powołanych w pismach procesowych.

Dodatkowo strona powodowa nie sprostowała też spoczywającemu na niej ciężarowi wykazania dochodzonych roszczeń co do ich wysokości. W tym zakresie powód nie wykazał jakiegokolwiek inicjatywy dowodowej. Z tej przyczyny w sprawie nie mógł znaleźć zastosowania powołany przez jego pełnomocnika art. 322 k.p.c., zgodnie z którym jeżeli w sprawie o naprawienie szkody, o dochody, o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia lub o świadczenie z umowy o dożywocie sąd uzna, że ściśle udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe, nader utrudnione lub oczywiście niecelowe, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy. Wyjaśnić bowiem należy, że dopuszczalność zastosowania tego przepisu jest uzależniona od spełnienia

szeregu przesłanek. Przy tym, wskazuje się, że jego zastosowanie jest możliwe dopiero wtedy, gdy powód wykazał samą zasadność roszczenia, a wątpliwa pozostaje tylko jej wysokość. Nadto niemożność udowodnienia wysokości dochodzonego roszczenia usprawiedliwiająca zastosowanie art. 322 k.p.c. powinna mieć charakter obiektywny. Z kolei obiektywna niemożliwość udowodnienia wysokości dochodzonego roszczenia oznacza, że określone środki dowodowe nie istnieją i nie istniały lub też istniały, lecz z jakichś przyczyn zaginęły, a nadmierne utrudnienia w prowadzeniu dowodów zachodzą, gdy ściśle wykazanie wysokości dochodzonego żądania jest zbyt kosztowne i nie pozostaje w żadnym stosunku do żądanego przedmiotu albo grozi zbyt długim przedłużeniem postępowania (por. wyrok SN z 31 stycznia 2019 r., V CSK 599/17, LEX nr 2617373). Żadnych z tych okoliczności natomiast powód nie wykazał. Podkreślić należy, że przepis ten nie zwalnia strony z obowiązku dowodzenia wysokości dochodzonego roszczenia. Strona jest obowiązana podjąć wszelkie środki dowodowe w tym zakresie. I dopiero w przypadku obiektywnego – w ocenie Sądu – ich wyczerpania, jeżeli wysokość żądania nadal nie została w sposób dokładny, jednoznaczny udowodniona, Sąd w ramach przysługującej mu władzy dyskrecjonalnej może skorzystać z uprawnienia przewidzianego cytowanym przepisem. Z taką sytuacją natomiast nie mamy do czynienia w niniejszej sprawie.

Mając na względzie powyższe, w sprawie nie zostały wykazane przesłanki odpowiedzialności strony pozwanej na podstawie art. 415 k.c. w zw. z art. 417 § 1 k.c.

Z uwagi na brak jednoznacznego wskazania podstaw prawnych wysuniętego roszczenia Sąd badał je także przez pryzmat art. 445 § 1 k.c. w związku z art. 444 § 1 k.c., zgodnie z którym w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. W świetle przedstawionych wyżej rozważań, roszczenie oparte na tej podstawie prawnej, także nie znajdowało uzasadnionych podstaw wobec niewykazania jakiegokolwiek uszczerbku na zdrowiu powoda, do którego mogłoby dojść na skutek zaniechań strony pozwanej.

Wobec argumentacji strony powodowej, w świetle której powód długotrwale pozostawać miał w silnym stresie wywołanym wyrokiem eksmisyjnym oraz koniecznością przeprowadzki, żądanie w zakresie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę należało ocenić także na podstawie art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 448 k.c. Poszkodowany (powód), aby uzyskać zadośćuczynienie pieniężne, stosownie do postanowień art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c., zobowiązany był wykazać: 1) naruszenie dobra osobistego, 2) winę sprawcy (przy czym w wypadku odpowiedzialności Skarbu Państwa wystarczające jest wykazanie przesłanki bezprawności), 3) powstania krzywdy w określonych rozmiarach, 4) istnienia związku przyczynowego pomiędzy zawinionym naruszeniem dobra osobistego, a powstałą krzywdą. Przesłanki te muszą zaistnieć łącznie. W świetle powyższego, rozpoznając sprawę w przedmiocie ochrony dóbr osobistych Sąd powinien w pierwszej kolejności ustalić, czy doszło do naruszenia dobra osobistego, a dopiero w przypadku pozytywnej odpowiedzi rozważyć, czy działanie pozwanego było bezprawne. Przepis art. 23 k.c. zawiera ogólną zasadę, że dobra osobiste, wymienione w nim jedynie przykładowo, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Zgodnie z treścią art. 24 k.c. ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie.

wobec braku wiedzy powoda o toczącym się postępowaniu o opróżnienie i wydanie lokalu oraz jego prawomocnym rozstrzygnięciu

W odniesieniu do tej podstawy prawnej, aktualne pozostają przedstawione wyżej rozważania Sądu dotyczące niewykazania faktu pogarszającego się stanu zdrowia powoda, czy pozostawania przez niego w długotrwałym w stresie. W sprawie bowiem poza sporem pozostawało, że jeszcze przed wszczęciem postępowania z powództwa M. P. - w lipcu 2009 r. - powód pozostawał osobą niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym, co orzeczone zostało 19 września 2007, to jest na prawie dwa lata przed wytoczeniem przedmiotowego powództwa. Przy tym, w treści orzeczenia o stopniu niepełnosprawności ustalono, że niepełnosprawność powoda istnieje od 20 maja 2005 r., a powstała ona jeszcze przed jego 18 rokiem życia. Do akt sprawy nie zostały nadto przedstawione jakiegokolwiek dowody mogące potwierdzać pogorszenie się stanu emocjonalnego powoda w toku poszczególnych postępowań sądowych.

Brak też dowodów pozwalających wyprowadzić wnioski, że potencjalne, trudne, towarzyszące powodowi odczucia, pozostawały w związku z trwającymi postępowaniami sądowymi. Stąd też, powództwo, także na tej podstawie prawnej nie zasługiwało na uwzględnienie.

W kontekście twierdzeń strony powodowej, dotyczących niesprawiedliwych i krzywdzących w jej ocenie orzeczeń m.in. w sprawach o sygn. akt I C 256/13 i II Ca 1223/13, podstaw prawnych odpowiedzialności strony pozwanej należało poszukiwać także w art. 4171 § 2 k.c. zgodnie z którym, jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. Z kolei powód niewątpliwie do tej pory nie uzyskał prejudykatu tj. orzeczenia, które stwierdzałyby, niezgodność z prawem ww. rozstrzygnięć. Tymczasem przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej za szkodę wyrządzoną przez wydanie niezgodnego z prawem orzeczenia sądowego jest stwierdzenie tej niezgodności z prawem we właściwym postępowaniu. Wynika z tego, że sąd rozpoznający roszczenie odszkodowawcze nie może samodzielnie ustalić niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego. Obowiązuje zatem swoisty „przedsąd”, następujący we właściwym postępowaniu. Stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego nastąpić może tylko według przepisów tego postępowania, w którym wydane zostało dane rozstrzygnięcie. W przedmiotowej sprawie oznacza to konieczność uzyskania przez powoda orzeczenia sądu stwierdzającego, że ww. rozstrzygnięcia były niezgodne z prawem (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 12 sierpnia 2014 r. sygn. akt I ACa 678/14, LEX nr 1554700).

Biorąc pod uwagę powyższe, należy uznać, że nie zostały spełnione przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa, albowiem nie zostało wykazane by ww. wyroki wydane zostały z naruszeniem prawa.

Stąd też, roszczenie powoda oparte także na tej podstawie prawnej - art. 417¹ § 2 k.c. - nie zasługiwało na uwzględnienie.

Kończąc rozważania prawne w niniejszej sprawie, wskazać należy, że ostatecznie powództwo nie znajdowało uzasadnionych podstaw także w świetle art. 417² k.c. Zgodnie bowiem z tym przepisem jeżeli przez zgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej została wyrządzona szkoda na osobie, poszkodowany może żądać całkowitego lub częściowego jej naprawienia oraz zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, gdy okoliczności, a zwłaszcza niezdolność poszkodowanego do pracy lub jego ciężkie położenie materialne, wskazują, że wymagają tego względy słuszności. W sprawie niekwestionowanym pozostaje, że powód aktualnie znajduje się w trudnej sytuacji majątkowej. To jednak nie jest wystarczające dla uwzględnienia – choćby w części – wysuniętego w sprawie roszczenia na ww. podstawie prawnej. W postępowaniu bowiem nie wykazano, by z przyczyn zdrowotnych powód był całkowicie niezdolny do pracy zarobkowej. Okoliczności tej nie potwierdziły przedstawione do akt sprawy dokumenty w postaci orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, zgodnie z którym powód w 2007 r. był zdolny do pracy z zastosowaniem odpowiedniego stanowiska pracy. Przy tym, orzeczenie to nie zostało wydane na stałe, a do 30 września 2010 r., powód natomiast nie przedstawił aktualnego stanowiska Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Nie ulega wątpliwości, że powód jest osobą chorą na cukrzycę i wymaga stałego leczenia, brak jednak dowodów wskazujących, że ze względu na to schorzenie nie może on wykonywać jakiegokolwiek pracy zarobkowej. Należy też wskazać, że dla bytu odpowiedzialności strony pozwanej – także na podstawie tego przepisu - konieczne było wykazanie, że powód doznał jakiegoś uszczerbku i że uszczerbek ten jest normalnym, w rozumieniu art. 361 § 1 k.c., następstwem działania lub zaniechania organu władzy publicznej (por. wyrok SA w Katowicach z 7 maja 2019 r., V ACa 72/19, LEX nr 2784751). Okoliczności tej natomiast – z przyczyn wyjaśnionych już wcześniej – powód nie wykazał.

Reasumując, w świetle przedstawionych wyżej rozważań, powództwo jako nieznajdujące uzasadnionych podstaw należało oddalić w całości, o czym Sąd orzekł jak w pkt 1 wyroku.

O kosztach procesu Sąd orzekł w pkt 2 wyroku na podstawie art. 102 k.p.c. i odstąpił od obciążania nimi powoda pomimo, iż jest stroną przegrywającą proces. Sposób skorzystania z art. 102 k.p.c. jest suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym Sądu rozpoznającego sprawę i do jego oceny należy uznanie, czy wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek, który uzasadnia odstąpienie od generalnej zasady obciążania kosztami procesu strony przegrywającej spór,

a jeśli tak, to w jakim zakresie. Z okoliczności sprawy wynika, iż obciążenie powoda kosztami sądowymi byłoby niezgodne z zasadami słuszności biorąc pod uwagę jego sytuację materialną, która uzasadniała zwolnienie go od kosztów sądowych w całości (k. 112).

Wynagrodzenie pełnomocnika ustanowionego z urzędu r. pr. P. J., z uwagi na moment wytoczenia powództwa, przyznane zostało na podstawie §8 pkt 7) w związku z §4 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2015 r., poz. 1805), tj. w wysokości 7.200 zł powiększonej o stawkę podatku od towarów i usług obowiązującą dla tego rodzaju czynności na podstawie przepisów o podatku od towarów i usług (pkt 3 wyroku).

Powyższy wyrok zaskarżył apelacją powód, który powołując się na naruszenie prawa procesowego w postaci art. 233 § 1 kpc, art. 322 kpc, art. 327¹ § 1 pkt 1 i 2 kpc, naruszenie prawa materialnego w postaci art. 24 § 1 kc sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa.

Postanowienie zawarte w punkcie 2 wyroku zaskarżyła zażaleniem Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskie.

Żalący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i zasądzenie od powoda na rzecz Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 10.800 zł.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Sąd Okręgowy na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego, ocenionego bez przekroczenia granic określonych treścią art. 233§1 kpc dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych oraz trafnie określił ich prawne konsekwencje. Ustalenia te oraz ich prawną ocenę Sąd Apelacyjny podziela, przyjmując je jako własne.

Lakoniczne wywody apelacji nie dają podstawy do zakwestionowania zasadności stanowiska Sądu Okręgowego w jakimkolwiek aspekcie.

Nie zachodzi zarzucane w środku odwoławczym naruszenie art. 327¹ § 1 pkt 1 i 2 kpc, zgodnie z którym uzasadnienie wyroku powinno zawierać:

- 1) wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, obejmującej ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej;
- 2) wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Naruszenie tych przepisów określających wymagania, jakim powinno odpowiadać uzasadnienie wyroku sądu, może być ocenione jako mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy w sytuacjach tylko wyjątkowych, do których zaliczyć można takie, w których braki w zakresie poczynionych ustaleń faktycznych i oceny prawnej są tak znaczne, że sfera motywacyjna orzeczenia pozostaje nieujawniona bądź ujawniona w sposób uniemożliwiający poddanie jej ocenie instancyjnej. Taka sytuacja w niniejszej sprawie nie zachodzi, a uzasadnienie zaskarżonego wyroku zawiera dane pozwalające na kontrolę apelacyjną tego orzeczenia.

Skarżący zarzucił, że z uzasadnienia „nie wynika, czy sąd nie znalazł podstaw do miarkowania czy co do zasady, wobec braków wysokości odszkodowania i zadośćuczynienia w postaci prejudykatu nie stwierdził podstaw i powództwo oddalił.”

Tak sformułowany zarzut jest w istocie mało niezrozumiały.

Należy uznać, że odnosi się on do nieskorzystania przez Sąd Okręgowy z instytucji uregulowanej w art. 322 kpc.

Jednak i w tym zakresie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku znalazły się stosowne rozważania Sądu Okręgowego.

Nie zachodzi także zarzucane w środku odwoławczym naruszenie art. 233 § 1 kpc poprzez dowolną ocenę dowodów prowadzącą do sprzeczności istotnych ustaleń sądu z materiałem dowodowym.

Skarżący nie wskazał jakich dowodów dotyczyć ma ten zarzut i na czym polegać ma dowolna, nie spełniająca kryteriów określonych w powołanym przepisie, ocena materiału dowodowego przez Sąd I instancji.

Z tego względu zarzut ten nie może zostać uznany za uzasadniony.

Nie zasługuje na uwzględnienie także zarzut „niezastosowania w sprawie możliwości zasądzenia odpowiedniej sumy według oceny sądu art. 322 kpc miarkując wedle zebranego w sprawie materiału, w tym dokumentacji medycznej”.

Trzeba mieć przy tym na uwadze, że warunkiem zastosowania tego przepisu jest ustalenie na podstawie ogólnych reguł dowodowych i przepisów prawa materialnego podstaw odpowiedzialności deliktowej pozwanego.

Tymczasem zebrany w sprawie materiał dowodowy nie uzasadniał przyjęcia, że podstawy te istniały.

Wskazany przepis pozwala jedynie na odstępianie od ogólnej zasady potrzeby udowodnienia w sposób ścisły i dokładny elementów żądania wyrażających się w kategorii wysokości, nie może mieć natomiast zastosowania do ustalenia samej podstawy odpowiedzialności.

Trafnie zaakcentował Sąd Okręgowy, że powód ma obowiązek zaoferowania wszystkich dopuszczalnych, znanych mu i dostępnych środków dowodowych i wykazania, że ściśle udowodnienia żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2007 r. I PK 157/07).

Tymczasem jak słusznie podkreślił Sąd Okręgowy, fachowo reprezentowany powód nie wykazał w tym zakresie żadnej inicjatywy dowodowej.

Skarżący powołuje się na złożone przez powoda zaświadczenia o stanie zdrowia powoda.

Jednak słusznie wskazał Sąd Okręgowy, że brak jest jakichkolwiek podstaw do uznania, by stan zdrowia powoda pozostawał w związku przyczynowym z toczącymi się postępowaniami sądowymi.

Trafnie w tym kontekście wskazał także Sąd Okręgowy, że niepełnosprawność powoda istniała już od 2005r., czyli kilka lat przed rozpoczęciem postępowań sądowych z udziałem powoda.

Nie zachodzi w konsekwencji także zarzucane w środku odwoławczym naruszenie art. 24 § 1 kc w zw. z art. 448 kc przez ich niezastosowanie.

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie dawał bowiem żadnych podstaw do zastosowania powołanych przepisów i uwzględnienia powództwa w jakimkolwiek zakresie.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc oddalił apelację.

Nie zasługiwało na uwzględnienie także zażalenie Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z art. 102 kpc w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. W judykaturze podkreśla się, że skorzystanie przez sąd z uprawnienia wynikającego z art. 102 k.p.c. należy do dyskrecjonalnego uznania sędziowskiego, stąd też podlega ono ograniczonej kontroli instancyjnej. Zatem, tylko zupełnie dowolne odwołanie się do tej zasady, ewentualnie wywołanie w ten sposób skutków niemożliwych do zaakceptowania z punktu widzenia zasad słuszności, mogłoby uzasadniać ingerencję sądu odwoławczego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 kwietnia 2022 r. VII AGa 709/21. Również w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2012 r. IV CZ 69/12 wskazano, że

„przepis art. 102 k.p.c. zawiera uprawnienie o charakterze czysto dyskrecyjnym. Wprawdzie kwestia trafności i zasadności skorzystania z tego uprawnienia, co do zasady może być objęta kontrolą sądu wyższego rzędu, niemniej jednak ewentualna zmiana zaskarżonego orzeczenia o kosztach powinna być tylko wyjątkowa”. Rozpoznając niniejsze zażalenie przez pryzmat powyższych wskazań należy stwierdzić brak podstaw do ingerencji Sądu Apelacyjnego w zaskarżone rozstrzygnięcie. Powód jest osobą, która uzyskała zwolnienie od kosztów sądowych, co pozwala na przyjęcie, że jego sytuacja materialna jest trudna. Niewątpliwie słuszne jest stanowisko żalącego, że sama tylko trudna sytuacja materialna strony nie stanowi wystarczającej przesłanki do zastosowania art. 102 kpc.

W judykaturze przyjmuje się, że przesłanką, która w połączeniu z ciężką sytuacją materialną strony uzasadnia odstąpienie od obciążenia kosztami procesu strony przegrywającej proces, jest jej subiektywne przekonanie o słuszności dochodzonego roszczenia. Niesłusznie skarżący zarzuca, że z taką sytuacją nie mamy do czynienia w niniejszej sprawie. W ocenie Sądu Apelacyjnego treść emocjonalnych pism powoda, będącego przy tym osobą poważnie schorowaną i zaliczoną do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, wskazuje na to, że jest on subiektywnie przekonany o zasadności dochodzonych w sprawie roszczeń.

Należy przy tym zauważyć, że konstytucyjność art.102 kpc stwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 17 maja 2016 r. SK 37/14 wskazując, że przepis ten stanowi uzasadniony wyjątek od zasady odpowiedzialności za wynik procesu i nie narusza elementu konstytucyjnego prawa do sądu, jakim jest odpowiednio ukształtowana procedura sądowa zgodna z zasadami sprawiedliwości.

Kwestionowana regulacja art. 102 k.p.c. jest bowiem właściwym przykładem uzasadnionego szczególnymi okolicznościami rozpatrywanej sprawy odstępstwa od zasady odpowiedzialności za wynik procesu, o którym mowa w wyroku o sygn. P 13/01.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 385 kpc w zw. z art. 397 § 3 kpc oddalił zażalenie(punkt II wyroku).

Sąd Apelacyjny kierując się wskazanymi powyżej motywami, których nie ma potrzeby ponownie przytaczać, nie obciążył powoda kosztami postępowania apelacyjnego w punkcie III.

Mikołaj Tomaszewski

--	--	--

Niniejsze pismo nie wymaga podpisu na podstawie § 100a ust. 1-3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych jako właściwie zatwierdzone w sądowym systemie teleinformatycznym.

starszy sekretarz sądowy
Joanna Forycka